

ZUR409 Televize a její publikum v každodenní perspektivě	JS 2006	Datum odevzdání práce: 2. 6. 2006
Katedra mediálních studií a žurnalistiky, FSS MU, Joštova 10, Brno		Pořadové číslo práce: 1 Verze: základní
PŘÍJMENÍ: BŘEZINA		Křestní jméno: Jaroslav
Študentské číslo: 61371		Stupeň studia: magisterský
Imatrikulační ročník: 2001		Typ studia: řádný
Studijní kombinace: mediální studia a žurnalistika		
Název práce: O informační dietě v rámci malé skupiny		
Hodnocení práce: 		
E-mailová adresa: 61371@mail.muni.cz		

O informační dietě v rámci malé skupiny

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat svým čtyřem spolubydlícím za ochotu, vstřícnost, otevřenost, trpělivost a věřím že i poctivost, kterých jim bylo třeba během sedmi „nehezkých“ dní informační diety. Jmenovitě to jsou Belmondo, Koláč, Trca a Vrána.

Také bych chtěl poděkovat svým nejbližším (rodině a přátelům) za pomoc a pochopení, kterých se mi od nich dostalo během týdne informační diety.

Jarmil

Úvod

Každý rok vyhlašuje americké sdružení TV-Turnoff Network Týden vypnuté televize. Obvykle toto období spadá na konec dubna a nejinak tomu bylo i letos. Přibližně ve stejném období, shodou okolností, podstoupilo 5 mladých lidí (včetně autora tohoto eseje) studujících na brněnských vysokých školách **týdenní informační dietu**, v rámci které se museli obejít bez jakéhokoli kontaktu s masovými médii.

Tato práce si klade za cíl přiblížit chování, psychické pochody a reakce na dietu těchto pěti studentů a dále pak vliv a možné účinky diety na každodenní život (který se bude během jednoho týdne odehrávat v „masmediálně informačním vakuu“).

Na základě našeho výzkumu se pokusíme zodpovědět i některé dílčí otázky, například *zda konzumace mediálních obsahů podněcuje nebo omezuje (převážně interpersonální) komunikaci, zda snižuje vnímavost publika vůči svému okolí a sociální realitě a zda (popř. proč) je obtížné vymanit se z „osidel“ médií masové komunikace.* V neposlední řadě se zaměříme i na problematiku *formy a obsahu* a dotkneme se také otázky *mediální výchovy*.

Jelikož nemáme potřebné psychologické ani sociologické vzdělání, budeme hodnotit a analyzovat zjištěné skutečnosti, vytvářet hypotézy a myšlenky a aplikovat relevantní teorie z pozice mediálního analytika.

Naše práce bude postavena jak na praktických, tak i na teoretických poznatcích, které se budou vzájemně prolínat. Při samotném „terénním výzkumu“ budeme vycházet z kombinace některých etnografických metod a postupů (zúčastněná pozorování, dotazníky, rozhovory a subjektivní pocity a prožitky), neboť je považujeme pro náš „výzkum“ za nejpřínosnější. Při citacích analyzandů zachováme z důvodu autentičnosti přesné znění jejich výpovědí.

Své závěry pak podložíme zejména teoriemi radikálního alternativního „mediálního analytika“ **Jerryho Mandera**, a to i přesto, že jej nepovažujeme za klíčovou postavu v oblasti výzkumu mediálních účinků a masové komunikace. Některé jeho myšlenky jsou nám však velmi blízké a navíc jde o autora, který se jako jeden z mála zabývá tématem bez-mediální (v jeho případě hlavně bez-televizní) společnosti. Jeho přístup je však ve vztahu k elektronickým médiím (a převážně k televizi) přeci jen příliš negativistický, a proto nám jako další zdroj informací (rozuměj myšlenek a teorií) pro naše závěry poslouží i zajímavá práce **Josefa Musila**, která nazírá problematiku elektronických médií komplexněji. Vedle toho narazíme i na některé podnětné myšlenky **Anthonyho Giddense**, **Johna B. Thompsona**, **Marshalla McLuhana**, **Denise McQuaila**, **Theodora W. Adorna**, **Jeana Lohisse** nebo **Ien Angové**.

„Obyčejný“ den skupiny před informační dietou

Ještě než se pustíme do analýzy fenoménu informační diety v rámci každodennosti pětičlenné skupiny, měli bychom si alespoň ve stručnosti přiblížit vedle analyzandů i jejich „obyčejný den“ před informační dietou, a to už jenom z toho důvodu, abychom si uvědomili zásadní změny, které pro ně bude informační dieta znamenat.

Jak jsme uvedli již výše, „společenství“ analyzandů je skupinou pěti (brněnských) vysokoškolských studentů (které budeme po dohodě nazývat jejich přezdívkami - Belmondo, Koláč, Trca, Vrána a Jarmil),¹ kteří obývají společný privát. Všem je mezi 23 a 24 lety. Čtyři z nich studují na Vysokém učení technickém (Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií), jeden je studentem Masarykovy univerzity (Fakulta sociálních studií).

¹ Již dopředu jsme věděli, že Vrána podstoupí informační dietu odděleně od skupiny (ve svém bydlíšti), a to z důvodu práce na školním ročníkovém projektu.

Všichni jsou aktivními sportovci (čtyři hrají fotbal, jeden preferuje posilování - Vrána); jeden člen skupiny je náruživým kuřákem tabáku (Belmondo) a všichni jsou buď pravidelnými nebo příležitostnými kuřáky marihuany; všichni také patří mezi příležitostné konzumenty alkoholu.

Z mediálních obsahů dochází u těchto osob nejčastěji ke konzumaci zpravodajství, zjm. sportovního a regionálního (zpravodajské deníky, deník Sport, regionální noviny, televizní a internetové zpravodajství). Co se týče samotné televize, tak ta zde plní roli „nového“ média (v protikladu ke starému pojetí televize), jak o něm hovoří Lohisse: *„Televize, na jejíž obrazovce běží text, už není výhradně přijímačem, ale nutným doplňkem videopřehrávače, přehrávače DVD, elektronických her...“*² Televize je tak pro naši skupinu nejen zábavou - „tradičním“ stadionem (při sportovních přenosech), ale i *informátorem* přinášejícím aktuální informace a *kinem* (tedy kulturou) připraveným kdykoli promítnout oblíbený nebo zcela nový *film*, a to nejlépe akční, se Schwarzeneggerem, Stallonem nebo Willisem v hlavní roli.

„Obyčejný“ den našich analyzandů z pohledu mediální konzumace (tedy pokud jsou na privátu) vypadá následovně: student, který se probudí jako první zapíná (ihned po svém probuzení) televizi, čímž probouzí ostatní obyvatele privátu. Televize zde pak běží prakticky po celý den, dokud ji nevypne student, který jde spát jako poslední. Z toho samozřejmě pramení permanentní nevyspanost studentů. Občas také dochází k simultánnímu „běžení“ TV a počítače (bez připojení k internetu), a to včetně dvojité zvukové kulisy! Televize je vypnuta jen v případě, že na privátu nikdo není. V průběhu dne dále dochází ke konzumaci novinových obsahů (nejčastěji deník Sport a regionální tisk), k surfování na internetu (ve škole, a nejčastěji kvůli školním záležitostem, elektronické poště, zpravodajství a zá-

² Lohisse 2003, s. 167.

bavě), k psaní SMS (u některých jedinců obsedantnímu), popř. k hraní počítačových her.

Mimo tyto aktivity se ve skupině uplatňuje občasné vaření, chození na pivo (1 x do týdne) a společné kouření marihuany (1 x za 2-3 týdny), a to obvykle ve venkovních prostorách.

I když se může na první pohled zdát, že jsou některé výše uvedené informace pro naši práci irelevantní, mají pro nás důležitou srovnávací hodnotu, neboť později budeme s jejich využitím demonstrovat významné rozdíly v každodennosti před a v rámci informační diety.

Spíše jen pro zajímavost si ještě v několika větách přibližme průběh postupného přistupování na pravidla „hry“ s názvem Informační dieta. Většina členů skupiny si prošla „vývojem“ přijetí-odmítnutí-přijetí. V první fázi zavládlo ve skupině nadšení; „Jdem do toho! A kde se ta akce koná,“ zeptal se například Vrána.³ Velmi záhy si však studenti uvědomili, čeho všeho by se museli vzdát,⁴ a zarytě spolupráci odmítali. Po poměrně dlouhém vyjednávání ale nakonec na „hru“ přistoupili, ovšem za cenu několika ústupků: během informační diety nemělo dojít k sehrání finále Ligy mistrů ani jakéhokoli zápasu naší reprezentace na mistrovství světa v hokeji a odměnou za sedmidenní martyrium bude skupině „basa piv“.⁵

První den informační diety - v poklidu a pohodě

Úvodní den týdenní informační diety, která začala čtvrtkem a která bude podstoupena zčásti společně na „brněnském“ privátu a zčásti odděleně v domácnostech jednotlivých participantů, probíhal vcelku bez větších obtíží a všichni jedinci se shodli na tom, že jim média příliš nechyběla.

³ Tato reakce svědčí do jisté míry o nepřirozenosti pokusu a o neschopnosti zkoumaného připustit možnost dobrovolné informační diety v reálném životě. Aby analyzand dietu podstoupil, musel by být někde uzavřený, izolovaný. Jak si ukážeme později, tato úvaha není vůbec iracionální.

⁴ Seznam zakázaných a „tolerovaných“ medií a jejich obsahů se nachází v příloze.

⁵ Úspěch při přesvědčování jednotlivých členů zkoumané skupiny zřejmě pramení z toho, že se nám u nich podařilo vyvolat představu hry a vidinu odměny. Nermalou rolí jistě sehrál i příslib jedinečné zkušenosti.

Přesto členové skupiny některé informace postrádali, i když se bez nich nakonec přeci jen obešli. Byl to především (pro skupinu „veledůležitý“) výsledek fotbalového zápasu mezi Mladou Boleslaví a Spartou. O problematice důležitosti a upotřebitelnosti některých informací, jejichž zdrojem jsou masová média, hovoří např. Mander: *„Čím více se sdělovací prostředky rozrůstají, tím méně ve skutečnosti přispívají k rozšiřování užitečných vědomostí,“* nebo Murín: *„(Mediální) informace (a to je v rámci „global village“ příznačné) nemají pro nás bezprostřední, využitelnou praktickou hodnotu.“*⁶ I když si to možná ani neuvědomujeme, je tomu skutečně tak. Většina informací, které vstřebáváme z masových médií, je pro náš praktický život naprosto nepotřebná. To je jeden z možných důvodů poklidného průběhu prvního dne informační diety. Pokud si vezmeme za příklad zmiňovaný zápas mezi Mladou Boleslaví a Spartou, zjistíme, že ať už byl výsledek jakýkoli, neměl vůbec žádný (pozitivní či negativní) dopad na náš život. Tedy pokud jsme si na tento zápas nevsadili, ale tuto možnost v této chvíli pomíneme.

Více než samotné informace tak analyzandům spíše chyběla forma, tedy média jako společník. Ukázkovým příkladem tohoto jevu je jízda autem a zapnuté rádio jako zvuková kulisa: *„Nejvíce mi chybělo rádio v autě, ale jen z důvodu poslechu hudby,“* potvrzuje Vrána. Pravdivost jeho slov dokládá i Musil: *„Rádio je typické médium doprovázející řadu činností recipienta, aniž by je zásadně omezovalo či rušilo, jinak řečeno jde o typickou zvukovou kulisu.“*⁷

Za zmínku stojí i „absence“ tisku během konzumace jídla, jenž je téměř pravidelnou součástí stravovacích návyků Jarmila, která měla za následek větší vychutnání si (laicky řečeno) jakékoli pokrmu.⁸ V podobné situaci nejsou totiž lidské smysly rozptylovány jinými informacemi než těmi, které přicházejí „z jídla“. Veškerá pozornost je tak věnována chuti, vůni (tedy

⁶ Srovnej Mander 2000, s. 23 a Murín 2003, s. 37.

⁷ Musil 2003, s. 60.

⁸ Tuto zkušenost později potvrdil i Belmondo.

vjemům, které není žádné médium schopno přenést) a vzhledu konzumovaného pokrmu. Naopak v případě příjmu mediálního sdělení dochází k tomu, že „se jednotlivci přeorientovávají na časoprostorové souřadnice odlišné od těch, které jsou charakteristické pro jejich kontexty recepce.“⁹ Jinými slovy pokud recipient při sledování televize nebo četbě novin například jí (resp. pokud při jídle sleduje televizi nebo čte noviny), ve většině případů bude vnímat více mediální obsahy než samotné jídlo.

První den informační diety tedy proběhl „v pohodě“. Naše skupina obsah masových médií příliš nepotřebovala a bez formy se obešla. Sledování televize, četba novin, surfování na internetu či poslech hudby byli nahrazeny nejčastěji nejruznějšími stolními společenskými hrami (karty, šachy), debatou s přáteli a rodinnými příslušníky a vymyšlením náhradního programu na další den. To se týká především Koláče, Jarmila a Vrány, Trca většinu dne prospal. Jediným, u koho se vyskytly problémy již první den, byl Belmondo: „Kolem 20.00 jsem zjistil, že nemám co dělat, a tak jsem čuměl do zdi.“

Zajímavostí je i to, že všichni členové skupiny šli spát kolem deváté hodiny večerní. Obvykle se tak totiž děje nejdříve ve kolem 23.00.

Druhý den informační diety – mírná nervozita, práce a fotbal

Během pátku se u některých členů skupiny začínala projevat mírná nervozita, a to v podobě občasného a krátkodobého popocházení kolem televize nebo starých novin. (Tato situace by se snad dala přirovnat k vyléčenému alkoholikovi, který se ocitne v hospodě.) Nicméně všichni permanentnímu pokušení odolali (slovy Belmonda „nutkání bylo překonáno“), a to opět díky stolním společenským hrám (všichni), a odpoledne spánku (Trca) a především práci (Belmondo s Jarmilem pracovali na zahradě, Koláč řezal dřevo a Vrána pracoval na ročníkové práci). Pátek

⁹ Thompson 2004, s. 79.

tak utekl poměrně rychle a skupina jej vnímala jako den s nejmenší potřebou médií zprostředkovaných informací.

Poslech hudby (zjm. při práci) byl nahrazen pohvizdováním a tichým zpěvem, a to i přesto, že se nikdo ze skupiny nepovažuje za dobrého zpěváka. Televize a noviny jako nepostradatelná součást konzumace jídla byly nahrazeny „poslechem“ tikotu hodin (Jarmil) a hučení digestoře (Koláč), tedy zvuků, kterých si člověk za normálních okolností vůbec nevšimne. Na toto omezení či nahrazování přímé zkušenosti (nejen sluchové) zkušeností zprostředkovanou médií poukazuje i Mander: *„Umělé prostředí samo o sobě snižuje a zužuje smyslové zkušenosti tak, aby odpovídaly naší nové, ohraničené realitě.“*¹⁰ V konečném důsledku to pak znamená, že *„se lidé odpoutají od obyčejné reality a dovolí, aby ji vytlačila ta, kterou jim nabízí (nejen) obrazovka.“*¹¹ Když, potom někde v přírodě uvidíte na vlastní oči (v mediální hantýrce tzv. LIVE) například strakapouda, jak tluče hlavou o strom (což se poštěstilo Jarmilovi při práci na zahradě), na chvíli se zastavíte a skutečně jen zíráte...

Po práci následoval fotbalový trénink, na kterém se sešli všichni analyzandi (kromě Vrány), kde se od spoluhráčů konečně dozvěděli dva dny starý výsledek zápasu Mladá Boleslav - Sparta (2:0) včetně dalších „důležitých“ sportovních aktualit. Po tak náročném (pracovním i sportovním) dnu následoval zasloužený odpočinek v podobě brzkého spánku, kterého se nedočkal jen Koláč, který strávil večer povídáním se svou přítelkyní a její matkou, jež se protáhlo do pozdních nočních hodin. Další den tak mohl Koláč prohlásit: *„Není to zase tak špatné.“* Mander k podobným případům „rodinných rozhovorů“ uvádí: *„Pocit sdílení mezilidských problémů prožijeme už jen zřídka, máme čím dál méně ‚oken‘ do života druhých. V současnosti je zastupuje televize.“*¹²

¹⁰ Mander 2000, s. 164.

¹¹ Tamtéž, s. 191.

¹² Tamtéž, s. 247.

Druhý den dolehla krize jen na znuďeného Trcu, který si poté, co se odpoledne probudil, sednul před tmavý monitor a chvíli na něj zíral. Pak šel opět spát. Z jeho dalšího chování (těsně před tréninkem) lze vysledovat jisté patologické rysy: „Když jsem byl sám v pokoji u papuče,¹³ volal jsem jí na mobil, který si zapomněla doma, a poslouchal jsem, jak zvoní.“ I když nemáme dostatečné psychologické a sociologické vzdělání, které by nám umožnilo podrobněji analyzovat výše popsané obsedantní chování, uvědomujeme si jeho jistou abnormalitu, která zřejmě pramení ze silné sociální deprivace a ze závislosti na elektronických médiích (zjm. pak na televizi), které mohou do určité míry sociální vztahy kompenzovat (Mander by zřejmě použil termínu „nahrazovat“), ale k tomuto tématu se dostaneme později.

Třetí den informační diety - povolený „doping“

Jelikož v sobotu dopoledne přšelo, museli si jednotlivý členové „společenství“ vystačit s univerzálními náhražkami masových médií: někteří se učili (Belmondo, Trca, Vrána) a někteří se opět věnovali „osvědčeným“ a dlouho hratelným společenským hrám, konkrétně kartám a Sázkám a dostihům (Koláč, Jarmil). Přesto všichni zatoužili (alespoň na chvíli) po nějaké „oddechovější“ formě zábavy či relaxace, u které není nutné abstraktnější, logičtější a analytičtější myšlení, které se uplatňuje jak při učení, tak při většině společenských her. Tím máme samozřejmě na mysli audiovizuální masová média, a z nich především televizi (samotné vysílání i přehrávání filmů na videokazetě nebo DVD). Zde je totiž všechno „okamžitě srozumitelné všem, tj. jednoduché, jasné, přímočaré, průhledné.“¹⁴ McQuail v této souvislosti hovoří (v rámci kritické perspekti-

¹³ U přítelkyně.

¹⁴ Lohisse 2003, s. 148.

vy) o produktu s „nejnižším společným jmenovatelem“,¹⁵ který je ze své konzumní podstaty určen právě masovému publiku.¹⁶

V odpolední části dne se všichni členové skupiny (kromě Vrány) účastnili fotbalového utkání v T...né, kde se svým mužstvem slavili překvapivé vítězství 1:0.

A večer přišlo na avizovaný a dopředu dlouho plánovaný povolený „doping“¹⁷ v podobě oslavy 24. narozenin Koláče, která se konala na diskotéce U M...a v M...ích. Účastnilo se jí všech pět členů, tedy i Vrána (který se při této příležitosti ke skupině připojil) a Jarmil (který považoval celou akci za nutné menší zlo a který se jí zúčastnil spíše jen z důvodu kontroly nad ostatními). I zde se však potvrdilo, že současná elektronická média (a jejich konzumenti) preferují formu nad obsahem, o čemž svědčí skutečnost, že si na druhý den nebyl nikdo schopen vybavit, jaká hudba se na diskotéce hrála.

(Je docela možné, že k tomu značnou měrou přispěl i alkohol, který pomohl skupině lépe přijmout omezení vyplývající z informační diety – ve smyslu zapomenutí, ale nikoli porušení. Přesto zastáváme názor, že pokud se člověk dobře baví, samotnou hudbu nevnímá. Vnímá jen zvukovou kulisu.)

Čtvrtý den informační diety – za polovinou, ale krize se blíží

Pět „informačních abstinentsů“ se z oslavy vrátilo kolem půl čtvrté ráno, a tak se nedělní vstávání konalo až na oběd. Odpolední program měl každý jiný. Jarmil byl na celodenním rodinném výletě v Kroměříži (dlouhá cesta autem a bez rádia byla pro něj skutečně únavná), Trca trávil den s přítelkyní (karty, procházka a povídání si), Vrána psal ročníkovou práci a Koláč s Belmondem pomáhali svým mladším kamarádům z obce se stavěním májky. Večer šli všichni opět brzo spát, neboť byli unaveni z náročného víkendu.

¹⁵ Srovnej McQuail 1997, s. 12.

¹⁶ Problematikou přitažlivosti této „televizní kultury“ se zabývá např. i Musil, který poukazuje na její pohodlnost, dostupnost a také na minimalizaci vnímání v souvislostech, jež její konzumaci provází. Více viz Musil 2003, s. 89 a 92.

¹⁷ Pojem Belmondův.

Ke konci víkendu již však všichni pocítili absenci příjemného „společníka“, který je kdykoliv k dispozici a který nás baví, i když my ležíme – totiž televize. Je skutečně velmi jednoduché a pohodlné usadit se v neděli večer do křesla (či v lepším případě ulehnout do postele) a „bavit se k smrti“, namísto neustálého vymýšlení náhradního programu, který může být okolím dokonce vnímán jako „otravný“. Člověk se dokáže smířit s tím, že nesleduje televizi, nečte noviny či knihu, neposlouchá hudbu nebo nesurfuje na internetu, ale pokud s ním ostatní (zejména vlastní rodinní příslušníci, partneři, popř. přátelé) nesdílejí jeho nadšení, odhodlání či vůli, cítí se tento člověk izolovaný, osamocený, jakoby „vykořeněný“ z (informační) společnosti. „Takovéto jednání nás bude izolovat od daného systému. [...] Zjistíme, že jsme odříznuti od účasti na nejdůležitějších procesech, jež ovlivňují naši společnost, kulturu, politiku a ekonomický systém,“¹⁸ dokládá například Mander. Jinými slovy ONI se budou bavit konzumací mediálních obsahů a JÁ se „unudím k smrti“. ONI budou v prime timu sledovat NOVU a JÁ, poté co se s někým pohádám (jako Koláč s přítelkyní), půjdu spát...¹⁹

Pátý den informační diety – kritický den

Je až s podivem, jak se všichni členové skupiny shodli na tom, že pátý den byl nejhorší z celého týdne sedmidenní informační diety. Jistě k tomu přispělo i deštivé počasí neumožňující žádné venkovní aktivity a skutečnost, že další fotbalový zápas, který měli pozorovaní studenti se svým týmem sehrát, byl kvůli nezpůsobilosti hrací plochy odložen.

¹⁸ Mander 2000, s. 342.

¹⁹ Podobná pohodlnost JEJICH konzumního způsobu života s sebou samozřejmě nese i velkou dávku pasivity, která je taktéž odrazem samotné podstaty masových médií. Diváci, posluchači nebo čtenáři mohou jen sedět a konzumovat, spotřebovávat produkty. Tato nečinnost se může následně odrazit i v běžném životě, jak dokazují Mander a Musil. A i když oba zmiňují jen pasivitu při sledování televize, lze jejich myšlenky více méně aplikovat i na ostatní masová média: „*Tím, že televize zaměřuje pozornost lidí na události zcela mimo jejich vlastní život, propaguje nečinnost a nicnedělání,*“ a „*Pasivita při vnímání televize vede k návyku a preferování pasivity jako vyzkoušeného postupu bezproblémového přežívání.*“ Více viz Mander 2000, s. 130 a Musil 2003, s. 94.

Vrána strávil svůj den v izolaci od ostatních členů prací na ročníkovém projektu. Přesto i on přiznal nutkavou potřebu zapnout televizi „a jen tak si sednout a chvíli se na ni dívat.“ Průběh dne ostatních členů byl však mnohem zajímavější.

Trca se dopoledne chvíli učil, a pak se svou přítelkyní hrál (stereotypně) karty. Odpoledne šel na fotbal, který se nekonal, a proto zůstal v hospodě. Ve večerních hodinách se vrátil domů, pohádal se s přítelkyní a odjel na privát. A zde se u něj opět projevily určité rysy pro nás nepochopitelného chování, které si však tentokrát netroufneme hodnotit: „Nemohl jsem usnout, tak jsem hrál v hlavě karty.“

Deprese dopadla i na Koláče, který poté, co zjistil, že se plánované utkání hrát nebude (což byla jediná věc, na kterou se ten den zřejmě těšil), zůstal také v hospodě a s několika přáteli hrál šipky (o šampaňské). V kombinaci s pivem to dopadlo, tak jak to dopadnout muselo. Sám Koláč okomentoval pondělí slovy: „Tento den stál pěkně za ho...“

Jarmil strávil dopoledne na fotbalovém zápase žáků, hraním karet a krátkým posezením v hospodě. Odpoledne se jako všichni (kromě Vrány) vydal na zápas, a stejně jako všichni i on zůstal v hospodě, kde se dověděl „důležitý“ výsledek hokejového utkání ze Švédských her Česko - Rusko 5:7. Na tom by nebylo nic zajímavého, jen kdyby Jarmil věděl, že se nějaké takové utkání hraje. „Už mě to taky se...“

Všichni zatím ale odolávají.

Jediným, kdo nevydržel, resp. kdo se přiznal k dobrovolnému a záměrnému porušení informační diety, byl překvapivě Belmondo, jenž byl pro nás zdrojem několika velmi zajímavých a inspirativních postřehů. Již v hospodě nám oznámil: „Celý den chčije, nuda jak prase. Je to strašný, asi už to nevydržím.“ Poté, co přišel Belmondo domů, projevila se u něj zvýšená chuť na jídlo. On sám to vysvětlil jednoduše: „Z kuchyně jde vidět na televizi.“ A pak to přišlo: „U večere jsem se přistih, jak čumim na bednu, a ještě jsem si šel přidat, abych

se díval dýl!" Sledování televize zde posloužilo jako jedna z možných (je to v podstatě ta nejjednodušší a nejpřístupnější) technik (vedle např. východních náboženských praktik, jógy, bojových umění, meditace nebo konzumace drog) sloužících k „osvobození se od nutkavého puzení mysli.“²⁰

Na krizi pátého dne se jistě podepsala i vzrůstající intolerance a nepochopení převážně ze strany mladších členů rodin a některých přátel (kterých se členové skupiny museli neustále vyptávat), což mělo za následek pocit rostoucí izolace a osamocení. Člověk je svým okolím považován za jakéhosi „informačního analfabeta“, a ne neoprávněně, a tak v něm vyvstává pocit méněcennosti či nevýznamnosti, který může řešit pomocí alkoholu (drogy) nebo rezignací (televizí).

Na konci pátého dne všichni účastníci experimentu (kromě Vrány) připustili, že se jednalo o výjimečně promarněný den, který by mohl být vymazán z jejich životů, a nikdo by si toho pořádně ani nevšimnul.

Šestý den informační diety - navrací se pohoda

Belmondo s Trcou strávili dopoledne šestého dne školními povinnostmi, proto jim obsah ani forma masových médií příliš nechyběly. Vrána opět pracoval na svém projektu a po obědě chvíli vypomáhal v rodinném včelíně. Koláč s Jarmilem cestovali do Brna, přičemž Jarmil koupil regionální noviny Dobrý den s kurýrem (s regionálními výsledky sportovních zápasů) s tím, že k jejich přečtení dojde slavnostně v poslední den diety ve 24.00.²¹

Po příjezdu na privát si Koláč s Jarmilem místo učení (oba čekal následující den test) povídali, když hlavními tématy jejich rozhovoru bylo jídlo a teorie relativity.

²⁰ Srovnej Mander 2000, s. 207.

²¹ Zde se Jarmil dopustil malé lsti, neboť hrozilo, že si Koláč koupí noviny sám a že shlédne tabulku soutěže a přečte si výsledky již v tento den (protože je nepovažoval za „informace“). Jarmil se tedy nabídl, že noviny koupí on, a že se na výsledky podívají společně až v autobuse. Koláč s tím souhlasil, ale Jarmil schoval noviny ve svém batohu (kde je nosil neustále až do skončení diety), a proto k žádné konzumaci mediálního sdělení nedošlo. Výsledkem bylo mírné naštvání Koláče, ale s tím Jarmil počítal.

Odpoledne se všichni sešli na privátu (kromě Vrány), a protože bylo hezké počasí, rozhodli se jít ven a někde v parku vykouřit malého jointa. Poté, co si vybrali vhodné místo, začalo pršet, a tak se vrátili na privát a kouřili z okna U Sovy.²² Následovala vzrušená debata na nejrůznější témata (tornádo v Brně, jedna „luxusní“, jak se všichni shodli, „sedmnáctka“, francouzské sýry apod.) Pozorování studenti byli také svědkem zajímavého přírodního úkazu, totiž duhy, z které byli naprosto uneseni a kterou by zřejmě za normálních okolností nespatriili. Na již jednou zmíněné omezování přirozené zkušenosti poukazuje opět Mander: *„Postupně se přesouváme do zcela umělého životního prostředí, čímž dochází k přerušení přímého kontaktu s touto planetou a naše znalosti o ní mizí.“*²³

Navečer šli tito čtyři analyzandi do blízké hospody, kde „povečeřeli“ u místních obyvatel vyhlášený bramborák, ke kterému vypil každý několik piv. Po návratu na privát si ještě všichni společně uvařili gulášovou polévku, po které následoval brzký a velmi příjemný spánek.

I když se může zdát, že byl tento den zcela bezproblémový, není tomu tak. U všech jedinců se projevila silná (i když krátkodobá a většinou jednorázová) potřeba číst „text“ jakéhokoli druhu, tedy touha vstřebávat informace. Může to svědčit o tom, že *„většina lidí nemá zájem být informovaná, ale (jen) konzumovat informace.“*²⁴

Jarmil si například zcela bezděčně a neuvědoměle pročítal leták z cigaret LM (na kterém ho zaujala soutěž o tričko), který mu byl však velmi záhy zabaven vyčítavě se tvářícími „spolubojovníky“. Tuto tendenci potvrzuje i Vrána, kterému, jak on sám říká, chyběl *„nějaký pěkný filmeček, a nemusel by být ani moc akční, stačila by i nějaká komedie.“*

Nicméně většina předposledního dne diety byla snesitelná, a to především díky uvolňujícím účinkům alkoholu a marihuany.

²² Název místnosti na privátu, kde se studenti obvykle učí.

²³ Mander 2000, s. 49.

²⁴ Murín 2003, s. 42.

Úterní atmosféru tak snad nejlépe vystihnul Trca: „*Nic mně nechybělo, byl jsem zkouřený jak nutria.*“

Sedmý den informační diety - piknik u břízy (vyvrcholení)

Již od brzkého rána se čtyřčlenná skupina bavila hraním karet (opět namísto učení). Kolem poledne se Belmondo, Koláč a Jarmil odebrali do školy (kde mj. úspěšně odolali svodům internetu), Trca zůstal na privátu sám. Čas trávil hraním karet a spánkem. Kolem páté se všichni sešli v oblíbené hospodě nedaleko privátu, tentokrátě však jen na dvě piva. Poté zamířila skupina i se slíbenou „basou“ a s batohem plným jídla na blízký kopec s pahýlem staré seschlé břízy. Vedle alkoholu se zde opět konzumovala i marihuana, pro změnu však z „fajfky“.

Účinky těchto návykových látek na sebe nenechaly dlouho čekat. Veselá atmosféra se stala bujarou, zpočátku všední debata získala na zajímavosti: diskutovalo se o tom, čeho by byl člověk schopen za milion korun, byly vymyšleny nejrůznější reklamní spoty (zjm. na konzumované pivo Primus), řeč se stočila i na Michaela Jacksona, ženy nebo k tomu, že bez informační diety by žádný podobný „piknik“ nikdy neproběhnul. Po několika minutách přišla na čtveřici tzv. „žravka“²⁵, a to zřejmě nejen z důvodu účinků marihuany, ale i vlivem sedmidenní informační diety, a proto se studenti dali do skutečně nezřízené konzumace jídla, které si s sebou přinesli. Toho však bylo podstatně méně, než kolik by bylo zapotřebí k nasycení čtyř mladých lidí pod vlivem informační diety a látky THC, a proto se Trca s Jarmilem vydali na privát pro další jídlo. Při této příležitosti s sebou vzali i druhou dávku marihuany. „Piknik“, který charakterizovala uvolněná a pohodová atmosféra, se pak protáhnul až do pozdních nočních hodin; skupina se vrátila na privát kolem půl jedenácté. Následovala konzumace dalšího jídla, hraní karet a netrpělivé očekávání půlnoci, po které měly být

²⁵ Slangovým termínem „žravka“ se označuje stav nenasytnosti pod vlivem marihuany, který je způsoben látkou THC podporující mj. chuť k jídlu. Více na <http://patizon.wz.cz/psycho/PAIK07.htm>.

přečteny (regionální) výsledky posledních fotbalových zápasů. Než však k tomu stačilo dojít, projevíly se sedativní účinky marihuany a všichni zkoumaní jedinci usnuli. Noviny si tak přečetli až ráno, samozřejmě že již při zapnuté televizi.

Jak je patrné z výše uvedeného, v poslední den informační diety se u čtyř členů pozorované skupiny, kteří trávili čas společně, projevila zvýšená konzumace alkoholu a marihuany spojená s nutkavým jedením. Mander k tomu uvádí, že tyto látky nebo podobné obsedantní činnosti (jako např. nutkavé nakupování nebo nutkavý sex) mohou do určité míry tlumit negativní dopad skrytých úzkostí a nezpracovaných vnitřních pocitů na lidskou psychiku a chování. Stejně „účinky“ má však podle něj i televize.²⁶ Dá se tedy říci, že v našem případě došlo k nahrazení „tradičního stimulantu“ - televize - „stimulanty“ jinými či náhradními, konkrétně alkoholem, marihuanou a nutkavým jedením.

Poslední den informační diety tak byl účastníky experimentu hodnocen jako nejpříjemnější.²⁷ A důvody, proč tomu tak bylo, jsou minimálně dva: Pod pozitivní hodnocení závěrečného dne se podepsala pohodová atmosféra středečního večera vyvolaná alkoholem a marihuanou; účastníci si také zcela jistě uvědomovali, že se jedná o poslední den diety, tudíž se mohli cítit uvolněněji (což potvrzuje např. Koláč: „Večer jsem byl rád, že už dieta končí.“) I kvůli tomuto hodnocení považujeme možnost, že by se pod uvolněnou atmosféru, a tak i závěrečné hodnocení dne podepsalo *přivyknutí* „bez-mediálnímu“ způsobu života, za málo pravděpodobnou.

Co se týče Vrány, ten strávil i poslední den prací na svém ročníkovém projektu. Při jeho hodnocení dne nás však zaujala jedna drobnost, a to vyjádření, že mu nejvíce chyběla možnost *svobodného* sledování televize. Zde se totiž nabízí otázka, do jaké míry jde o *svobodnou* volbu. Je jistě pravdou,

²⁶ Srovnej Mander 2000, s. 121.

²⁷ Jen pro ilustraci uvádíme několik komentářů k poslednímu dni informační diety: „*Hrubá akce. Takových by mohlo být víc.*“ (Koláč) „*Super den. Tak jsem se už dlouho nenasmál.*“ (Belmondo) „*Nářez!*“ (Jarmil)

že si člověk může zvolit mezi různými typy médií i mezi různými typy obsahů, jak o tom hovoří například McQuail: „Většina lidí si média a jejich obsahy volí svobodně, a tak se (tito lidé) necítí být manipulováni.“²⁸ Problém skutečně netkví ve volbě média či příslušného programu, ale v tom, zda se konkrétnímu obsahu dobrovolně vystavíme či nikoli. Z tohoto úhlu pohledu je chování většiny populace *nesvobodné*, protože ta nevydrží delší dobu bez konzumace mediálních obsahů, jak ostatně dokazuje i náš experiment. Nehledě na to, že masová média pronikají do všech možných koutů naší každodennosti, a tak může být problematické se jim nevystavovat, a to i když budete ten největší odpůrce masových, případně jen elektronických médií.

Stejně zarážející je skutečnost, že si lidé tuto *nesvobodu* neuvědomují, a když si ji uvědomí, tak ji přecházejí mávnutím ruky, nebo ji dokonce vyhledávají, jak dokládá Adorno: „Nejen že se lidé dávají, jak se říká nachytat, jen když jim to přinese být i to sebepomíjivější uspokojení, ale oni si dokonce přejí být takto šáleni s plným vědomím toho, že se tak děje,“²⁹ nebo Mander, který jde v této souvislosti ještě dál, když hovoří o „populaci otroků, které nebude třeba k ničemu nutit, protože budou své otroctví milovat.“³⁰ Možná by bylo pro některé diváky, posluchače či čtenáře skutečně objektivní kritiky se zamyslet nad svým *svobodným* chováním ve vztahu k masovým médiím...³¹

Po informační dietě

Nyní si jen v několika větách přibližme, jak se chovala skupina bezprostředně po skončení informační diety. Jak jsme předpokládali, život všech analyzandů se do starých kolejí vrátil poměrně rychle, prakticky během jednoho dne. Student, který se ve čtvrtek vzbudil jako první, zapnul televizi, čímž

²⁸ Srovnej McQuail 1997, s. 8.

²⁹ Adorno 1964, s. 153.

³⁰ Mander 2000, s. 92.

³¹ V konečném důsledku by však zřejmě došlo jen k záměně pojmů *svoboda* za *dobrovolné otroctví*, která by se na míře konzumace mediálních obsahů výrazněji nepodepsala.

probudil ostatní studenty, kteří se ihned po rozevření očí vrhli na konzumaci mediálních obsahů (televize, tisk), podobně jako se (ráno) vrhají americké děti na vánoční dárky. A i zbytek dne strávila skupina ve společnosti masových, resp. elektronických médií (televize, rádio, internet, mp3 přehrávač apod.) Spát šli účastníci experimentu až v pozdních hodinách, neboť sledovali v televizi *zajímavý* film.

Nicméně jsme se během prvního týdne od ukončení informační diety dočkali i dvou příkladů pozitivního dopadu diety na chování analyzandů v prostředí brněnského privátu (bohužel však zůstalo jen u nich). Nejprve Trca pracoval na počítači bez toho, aby byla zapnutá televize (situace dříve naprosto nemyslitelná), aby pak Belmondo poslouchal rádio místo toho, aby sledoval televizi (situace, ke které před dietou nikdy nedošlo!)

Informační dieta tak neměla na pětici studentů žádný dlouhodobější dopad. Je docela možné, že si všichni uvědomili svoji *závislost* na masových médiích, přesto se vrátili k tomu velmi pohodlnému konzumnímu způsobu života, k *dobrovolnému otroctví*. A i přes zajímavou zkušenost, kterou experimentem získali, usoudili, že by se již nikdy žádného podobného projektu nezúčastnili.

Přehled zjištěných skutečností

V následující části se pokusíme ve stručnosti shrnout nejvýznamnější zjištění a poznatky, ke kterým jsme během našeho krátkého výzkumu dospěli, a také poukážeme na ty skutečnosti, které jsme v naší práci opomenuli. Svá stanoviska navíc podložíme příslušnými teoretickými východisky:

a) Většina informací, jejichž zdrojem jsou masová či elektronická média, **nemají** pro průměrného recipienta **praktickou hodnotu**, a ten se bez nich dokáže za určitých podmínek obejít. Tato neupotřebitelnost je zčásti zapříčiněna i množstvím informací a omezenou kapacitou lidské paměti. Člověk „*musí* zprá-

vy neustále zapomínat, aby mohl vstřebávat nové, které opět musí zase rychle zapomenout, protože se už vysílají ty nejnovější. Jednotlivá zpráva tak pozbývá hodnotu. Nemá obsah."³²

b) Tím se dostáváme k problematice **formy a obsahu**. Ačkoli i Jerry Mander připouští, že část publika vstřebává mediální obsahy kvůli informacím,³³ je pro převážnou část příjemců důležitější forma než samotné informace, což dokládá například Musil: „Informační role médií je podstatná pro cca 20% populace, kdežto 80%ní většina přijímá z médií zábavu, odvádějící pozornost od vlastního života.“³⁴

c) Masová média, a především pak televize, mohou sloužit (a často slouží) vedle zábavy i k **odpočinku a relaxaci**. O této funkci médií (a primárně televize) hovoří Angová: „Televizní sledování znamená pro většinu populace zábavu a relaxaci po práci.“³⁵ Proti tomu se však staví Mander, a my se přikláníme k jeho názoru, který tvrdí, že „televize nenabízí odpočinek. [...] Televize potlačuje vaši schopnost myslet, ale nikoli způsobem, který by vedl k osvobození mysli, odpočinku nebo obnově sil. Vede k mysli ještě vyčerpanější.“³⁶ Člověk dlouho sledující televizi je unavenější a unavenější, ale nikoli z přepracování, nýbrž z nedostatku činnosti.³⁷

d) S únavou pramenící z dlouhodobého sledování televize souvisí i **pasivita** (která se může projevit i v reálném životě): „Televize ničí schopnost diváka aktivně se při jejím sledování zapojit. [...] Jedinec tudíž může sledovat něco nečekaného nebo zajímavého, ale není schopen to zpracovat smysluplným způsobem.“³⁸ Oproti tomu život bez televize bude aktivnější. Otázkou nicméně zůstává, do jaké míry konzumace obsahů masových médií

³² Becher 2003, s. 27.

³³ Srovnej např. Mander 2000, s. 154.

³⁴ Musil 2003, s. 206

³⁵ Srovnej Angová 1985, s. 21.

³⁶ Mander 2000, s. 208-209.

³⁷ Náš názor nikomu nevnucujeme, ale zkuste si odpovědět na otázku, zda jste po delším sledování televize spíše odpočatí a plní energie, či spíše unavení a pasivní...

³⁸ Mander 2000, s. 200.

vyplňuje volný čas a do jaké nahrazuje jiné volnočasové aktivity.

e) Rádio a televize jsou ideální zvukovou kulisou pro jakoukoli jinou lidskou činnost, neboť způsob a podmínky jejich sledování, resp. poslechu „nepodporují soustředění, které je základní podmínkou uměleckého prožitku i vnímání pravdy sdělení.“³⁹

f) Masová média nahrazují přímou zkušenost **zkušeností zprostředkovanou**. Instinkty jsou nahrazeny interpretacemi. Převážná část našeho vědění tak zůstává bez empirického ověření. „V podmínkách modernity není žádné vědění věděním ve ‚starém‘ smyslu, kde ‚vědět‘ znamená být si jistý.“⁴⁰ Z toho pak musí zákonitě pramenit všeobecná nejistota.

g) Jedním z možných obranných prostředků proti této nejistotě a z ní pramenící úzkosti můžou být masová média, která se se svou pravidelností, důvěryhodností a se svými programovými schématy a obsahovými strukturami podílejí na konstrukci pocitu **ontologického bezpečí**. Poskytují nám totiž dostatečně pestrý „informační popcorn, jehož konzumací si posilujeme automatickou, reflexivní potřebu kontroly našeho okolí.“⁴¹ To je také jeden z důvodů jejich velké obliby.

h) Další přitažlivou vlastností masových médií je jejich schopnost vytváření pseudosvětů (pseudorealit), pseudopříběhů a pseudopostav, v rámci kterých se můžou recipienti **seberealizovat** či **identifikovat**. Tento vztah mezi médiem a příjemcem může totiž do značné míry nahrazovat absentující či nedostatečné sociální vztahy.⁴² Média se tak pro recipienty stávají příjemným společníkem, který může každou chvíli přijít s něčím důležitým, zajímavým nebo zábavným.

i) Člověk, který nevyužívá masová média jako zdroj informací, je do značné míry **izolován** od ostatních členů společnosti.

³⁹ Musil 2003, s. 90.

⁴⁰ Giddens 1999, s. 41

⁴¹ Murín 2003, s. 37. Více např. i Lohisse 2003, s. 140 a 157.

⁴² Více viz např. Musil 2003, s. 94, McQuail 1997, s. 13 nebo Lohisse 2003, s. 149.

ti. Zřejmě se bude cítit osamocen a deprimován. Důležité informace se k němu dostanou se zpožděním.⁴³ Na druhou stranu je mnohem **vnímavější** ke svému okolí, když ke „komunikaci“ využívá všech pěti smyslů.

j) **Informační dieta** je ve skupině snesitelnější, než když je podstoupena individuálně. Je to zřejmě způsobeno sdílením stejných problémů a vzájemnou podporou.

k) V rámci informační diety se projevuje tendence trávit čas mimo technologické prostředí, tedy nejlépe **v přírodě**, která nenabízí tolik „pokušení“.

k) Při absenci masových médií, dochází k hledání jejich náhrady. Může se například zvýšit konzumace jiných **návykových látek** - alkoholu nebo marihuany.

l) Média na jedné straně **podněcují interpersonální komunikaci** (tím že nabízejí témata ke konverzaci), na druhé straně ji **omezují** (tím, že člověka „okrádají“ o čas, který by mohl strávit komunikací se svými nejbližšími, a také tím, člověk vstřebává informace primárně z nich, a tak nemá potřebu s někým *dalším* komunikovat). První tezi potvrzuje Musil: „Televizní pořady zůstávají frekventovanými tématy rozhovorů,“⁴⁴ druhou pak Mander, když vychází z Marie Winnové: „Televize má na rodinný život zhoubný vliv. Komunikace a dokonce i přímé citové sdílení se v něm odvíjejí od televizní zkušenosti a jeho výsledkem je všeobecné odcizení,“ nebo Thompson: „Lidé stále častěji získávají informace a symbolické obsahy spíše z jiných zdrojů než od lidí, s nimiž přímo přicházejí do styku.“⁴⁵

m) Konzumace obsahů masových médií **nezávisí** na **svobodné volbě** jednotlivce. I když se člověk rozhodne dobrovolně nepřijímat tyto obsahy, bude nucen se jim vystavovat nedobrovolně, a to prakticky po celý den. Příkladů bychom našli celou řadu: noviny spolucestujícího v tramvaji, rádio v autobuse, billboardy, televize v hospodě, reprodukováná hudba na diskotéce,

⁴³ Viz Mander 2000, s. 342.

⁴⁴ Musil 2003, s. 99.

⁴⁵ Srovnej Mander 2000, s. 159 a Thompson 2004, s. 75.

obecní rozhlas (na vesnici) atd. I když Musil hovoří o „svobodě jednotlivce nepodílet se na masovém šílenství, nepřijímat pokleslý vkus, nepodlehout nezdravému společenskému klimatu,“⁴⁶ lze toho dosáhnout jen velmi obtížně. Skutečnou osobní nezávislost si lze zachovat výhradně jen při dobrovolné konzumaci či ne-konzumaci mediálních obsahů.

n) Z výše uvedeného musí být zřejmé, jak obtížné je vymanit se z „osidel“ **masových médií** (byť by to mělo být jen na krátký čas). Jednoduchost, srozumitelnost, nenáročnost, snadná dostupnost, možnost seberealizace a identifikace... To jsou jen některé z nejpřitažlivějších charakteristik masových médií. Neměli bychom však zapomínat ani na jejich stinné stránky: povrchnost a plytkost obsahů, pasivita recipientů, nekritické přijímání obsahů, směřování fikce a reality, časová „náročnost“, fenomén „průměrné kultury“ i samotná absence jakékoli kritiky mediální kultury. Nabízí se proto otázka, zda by nebylo vhodné zavést na našich školách **mediální výchovu**. Domníváme se totiž, že by se nastupující generace měly spíše o médiích učit než aby média učila/vychovávala je. Tímto tématem se zabývá i Musil: „Cílem mediální výchovy je porozumění roli a fungování médií, nácvik kritického přijímání zpráv a nácvik orientace a poučeného uměřeného výběru z neomezené nabídky informací a zábavy, kterou média nabízejí.“⁴⁷ Zjednodušeně řečeno, konečným důsledkem podobné výchovy by měla být přeměna recepce pasivní na recepci aktivní, neboť jak prohlásil Marshall McLuhan: „Není důležité umět číst, nýbrž rozumět tomu, co člověk čte, reagovat a posuzovat.“⁴⁸

Závěr

Cílem naší práce bylo přiblížit chování a myšlenkové pochody mladého člověka, přivyknutého informacím, jejichž zdrojem jsou masová média, během sedmidenní informační diety. Vy-

⁴⁶ Musil 2003, s. 184-185.

⁴⁷ Musil 2003, s. 210.

⁴⁸ McLuhan 2000, s. 359.

cházelí jsme při tom z vlastního výzkumu založeném na analýze chování pěti vysokoškolských studentů.

Své bádání jsme postavili na některých etnografických postupech (zúčastněné pozorování, rozhovory, dotazníky a subjektivní prožitky), přičemž poznatky, jichž jsme nabyli, jsme podkládali (věříme že dostatečně relevantními) vědeckými teoriemi. Naše práce se tak nesnaží být strohým etnografickým popisem, ale jak jsme již uvedli výše, analýzou chování člověka v „masmediálně informačním vakuu“.

Celým naším esejem, od první až po poslední stránku, také prostupuje klíčová otázka, jejíž zodpovězení bylo jedním z primárních cílů našeho výzkumu, a na kterou jsme se pokusili podat adekvátní, argumenty podloženou a dostatečnou odpověď v podobě několika bodů závěrečného souhrnu: Proč je v dnešní moderní době tak obtížné zbavit se vlivu masových médií?

Jako zdroj teoretických východisek nám posloužila především zajímavá práce radikálního odpůrce televize Jerryho Mandera, autora, který se jako jeden z mála zabývá problematikou zrušení snad nejdiskutovanějšího masového média. Vedle toho jsme vycházeli i z díla Josefa Musila zabývajícího se funkcí a místem zejména elektronických médií v naší společnosti. Narazili jsme však i na některé myšlenky A. Giddense, J.B. Thompsona, M. McLuhana, D. McQuaila, T. W. Adorna či J. Lohisse.

I když se může zdát, že by nám výčet výše uvedených teoretiků masové komunikace (a jejich níže uvedených děl) mohl poskytnout dostatečné množství informací k našemu tématu, nebylo tomu tak, a musíme konstatovat, že jsme se setkali s omezeným množstvím literatury věnující se této problematice. Naše závěry tak někdy vycházejí jen z náznaků nebo méně významných myšlenek těchto autorů. Tato „střípkovitost“ proto může zapříčinit, že bude naše práce na někoho působit mírně neuspořádaným dojmem. Z tohoto důvodu přinášíme na posledních stránkách našeho eseje *Přehled* (nejvýznamnějších) *zjištěných skutečností*.

Nicméně věříme, že každý, kdo si naši práci přečte, alespoň z části pochopí problematiku komplexnosti vztahu mezi publikem a masovými médii, resp. problematiku jejich vzájemné provázanosti, na kterou jsme se snažili poukázat.

Příloha

Seznam zakázaných médií a aktivit: televize, rádio, noviny (tisk), internet, WAP a SMS informační služby mobilních operátorů, teletext, ICQ (internet), e-mail (internet), psaná pošta, kniha, hudba (CD, kazeta mp3), počítačové hry, návštěva kina, film (CD, DVD, videokazeta), reklamní létáky a „pasivní“ zprostředkovaná kvaziinterakce (rádio v autobuse, noviny spolucestujícího v tramvaji, televize v hospodě apod.)

Seznam „tolerovaných“ médií a aktivit: mobilní telefon (jen soukromá volání a SMS, a to jen minimálně, nejlíp jen příchozí), studijní literatura (po dohodě maximálně 1,5 hodiny denně), psaní ročníkové práce na počítači (jen Vrána)

Jen pro ilustraci zde ještě uvádíme hodnocení účastníků experimentu jednotlivých dnů informační diety pomocí krátkých sloganů (u kterých zachováváme doslovné znění) a „smajlíků“ (k výběru bylo 8 možností):

„Smajlíci“ i slogany jsou seřazeny podle abecední posloupnosti přezdivek účastníků experimentu, tedy následovně: Belmondo, Jarmil, Koláč, Trca, Vrána. Upozorňujeme však, že se jedná o hodnocení, k němuž bude čtenáři v některých případech (především sloganech) chybět potřebný kontext.

Den 1:

Nová reality show v Česku; Pohoda, klídek, pivečko; Pokusný králík; Jedu z Brna, nadržžený su jak fena; Go-go cikánská kurva tanečnice

Den 2: 🤔 🌑 😊 🏠 🏠

Zatím bez abstinenčních příznaků; Práce šlechtí; Jak jsem proklínal Jarmila; Pořád je co dělat; Nevyděláš, ale zasměješ se

Den 3: 😊 🏠 🤔 😊 🤔

Jak na média? Spát do oběda a pak hodně sportu; Život je hra; Nemusí kapat, hlavně když prší; Akce střídá akci; Sklo je prostě krýgl

Den 4: 😊 🏠 🤔 🤔 🌑

Nastala menší krize v domě Belmonda; Dnes budu spát jak koťátko; Zase o rok starší; Dneska hůř jak včera; Chrápat do 11 je super

Den 5: 🤔 🤔 🤔 🤔 🤔

Kritický den nastal; Fucking weather; Pěkná krizovka; Ať je už konec, nebo se uchlastám; Práce s počítačem způsobuje výmaz mozku

Den 6: 🤔 🤔 🤔 🤔 😊

Krize je na ústupu; Zahulíme, uvidíme (duhu); Střídavě jasno, střídavě oblačno; Zmoklý, zkouřený a nažraný; Nemusí pršet, hlavně když kape

Den 7: 🏠 🤔 🏠 🤔 🏠

Konec se blíží, úleva; V zemi peciválů; Není strom jako strom; Akce na kopci; Už jen pár hodin...

Použité zdroje

- Adorno, Theodor W. (1964): L'industrie culturelle. S. 153. In: Lohisse, Jean (2003): *Komunikační systémy. Socioantropologický pohled*. Praha, Karolinum.
- Angová, Ien (1985): *Watching Dallas: Soap Opera and Melodramatic Imagination*. London, Methuen.
- Becher, Peter (2003): Člověk jako průtokový ohřívač. Komunikace ve věku masových médií. S. 24-28. In: Žantovský, Petr, ed. (2003): *Média jako překážka v komunikaci*. Praha, Votobia – Vivo.
- Giddens, Anthony (1999): *Důsledky modernity*. Praha, Slon.
- Lohisse, Jean (2003): *Komunikační systémy. Socioantropologický pohled*. Praha, Karolinum.
- Mander, Jerry (2000): *Čtyři důvody pro zrušení televize*. Brno, Doplněk.
- McLuhan, Marshall (2000): *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno, Jota.
- McQuail, Denis (1997): *Audience Analysis*. London, Sage.
- Murín, Gustáv (2003): Biologie televizního diváka. S. 35-42. In: Žantovský, Petr, ed. (2003): *Média jako překážka v komunikaci*. Praha, Votobia – Vivo.
- Musil, Josef (2003): *Elektronická média v informační společnosti*. Praha, Votobia.
- Orwell, George (2000): *1984*. Praha, Levné knihy.
- Thompson, John B. (2004): *Média a modernita*. Praha, Karolinum.
- Reifová, Irena (2006): Týden bez televize. *Mladá fronta Plus* 2006, R. IV., č. 12/2006, s. 17.

<http://fataorgana.php5.cz>

<http://patizon.wz.cz/psycho/PAIK07.htm>

www.beztelevize.org

www.tvturnoff.org

www.qualitative-research.net

Résumé

Poděkování

Úvod

„Obyčejný“ den skupiny před informační dietou

První den informační diety - v poklidu a pohodě

Druhý den informační diety - mírná nervozita, práce a fotbal

Třetí den informační diety - povolený „doping“

Čtvrtý den informační diety - za polovinou, ale krize se blíží

Pátý den informační diety - kritický den

Šestý den informační diety - navrací se pohoda

Sedmý den informační diety - piknik u břízy (vyvrcholení)

Po informační dietě

Přehled zjištěných skutečností

Závěr

Příloha

Použité zdroje

Résumé